
Kedvezményezett térségek a hazai területfejlesztési politikában

NAGY András

vezető tervező

VÁTI Nonprofit Kft

Területi Elemzési, Értékelési és Monitoring Iroda

Kedvezményezett térségek lehatárolása

Hatályba lépés	Kistérség (körzet)	település
1987		– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott települések
1991	– Elmaradott térségek települései, – Munkahelyteremtő beruházások szempontjából támogatható foglalkoztatási körzetek települései	
1992	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott, nagyrészt kedvezőtlen adottságú térségek – Országos munkanélküliségi rátát kétszeresen meghaladó munkanélküliséggel sújtott foglalkoztatási körzetek	
1993	– Gazdasági-társadalmi szempontból elmaradott foglalkoztatási körzet, – Országos átlagot 1,5-szeresen meghaladó munkanélküli arányú foglalkoztatási körzet	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település
1994	– Gazdasági-társadalmi szempontból elmaradott foglalkoztatási körzet, – Országos átlagot 1,5-szeresen meghaladó munkanélküli arányú foglalkoztatási körzet	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település
1995	– Gazdasági-társadalmi szempontból elmaradott foglalkoztatási körzet, – Országos átlagot 1,5-szeresen meghaladó munkanélküli arányú foglalkoztatási körzet	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település

Forrás : Kormányrendeletek alapján, saját szerkesztés

Kedvezményezett térségek lehatárolása II.

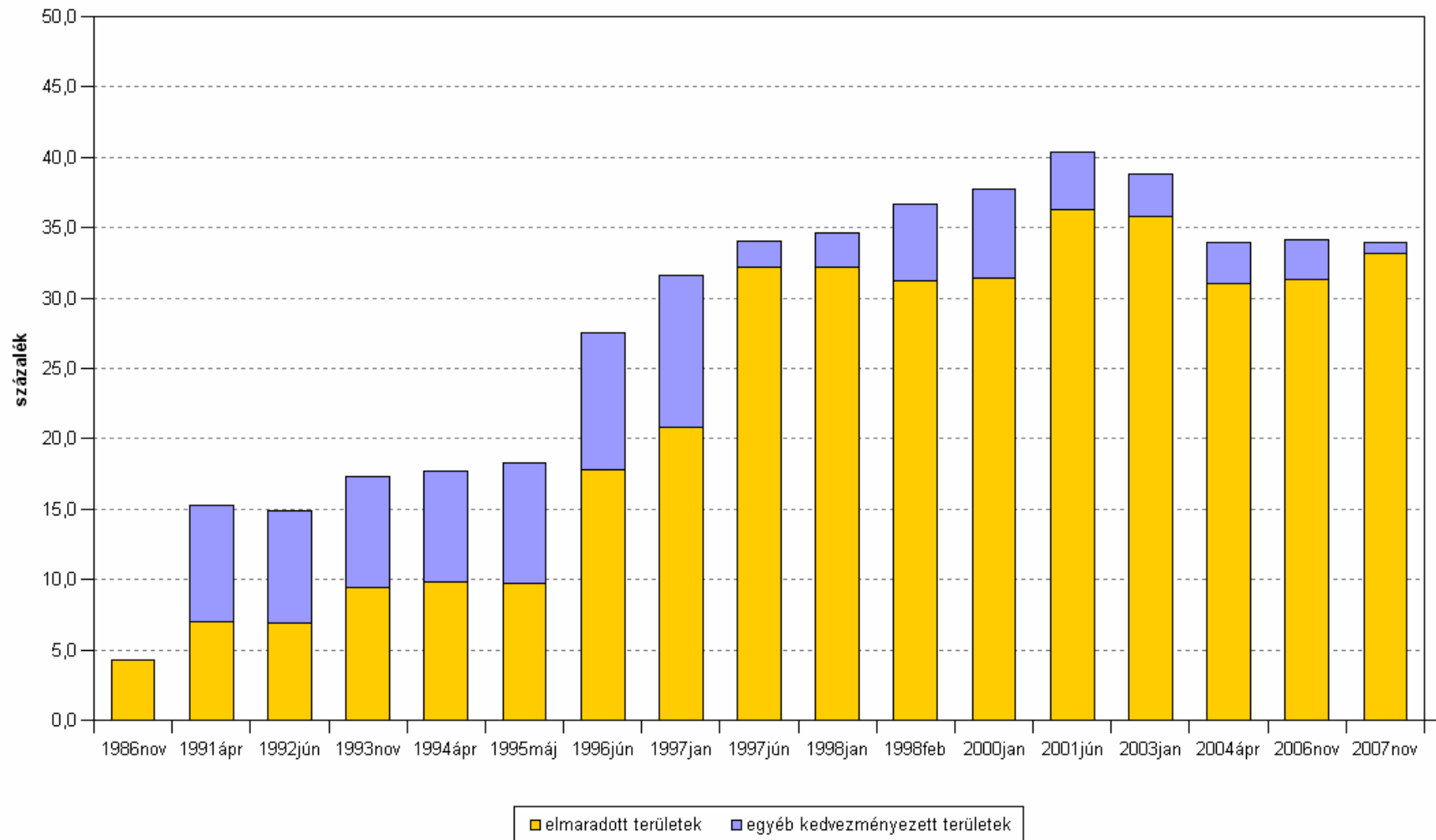
Hatályba lépés	Kistérség (körzet)	település
1996	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térség,	
1997.jan.	– Ipari szerkezetátalakítás térségei – Mezőgazdasági vidékfejlesztés térségei – Jelentős munkanélküliséggel sújtott térségek	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település – Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település
1997.jún.	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térség,	
1998.jan	– Ipari szerkezetátalakítás térségei – Mezőgazdasági vidékfejlesztés térségei – Tartós munkanélküliséggel sújtott térségek	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település – Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település
1998.feb	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térség,	
2000	– Ipari szerkezetátalakítás térségei – Mezőgazdasági vidékfejlesztés térségei – Tartós munkanélküliséggel sújtott térségek	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település – Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település
2001	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térség,	
2003	– Ipari szerkezetátalakítás térségei – Vidékfejlesztési térségek	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település
2004	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térség, – Ipari szerkezetátalakítás térségei	– Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település
2006	– Vidékfejlesztési térségek <i>(Hátrányosabb helyzetű, Leghátrányosabb helyzetű térség)</i>	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település – Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település
2007	– Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térség, <i>(Hátrányosabb helyzetű, Leghátrányosabb helyzetű, Komplex programmal segített leghátrányosabb helyzetű térség)</i>	

Forrás : Kormányrendeletek alapján, saját szerkesztés

Kedvezményezettség koncentrációja

A kedvezményezett és ezen belül az elmaradott területeken élő népesség aránya

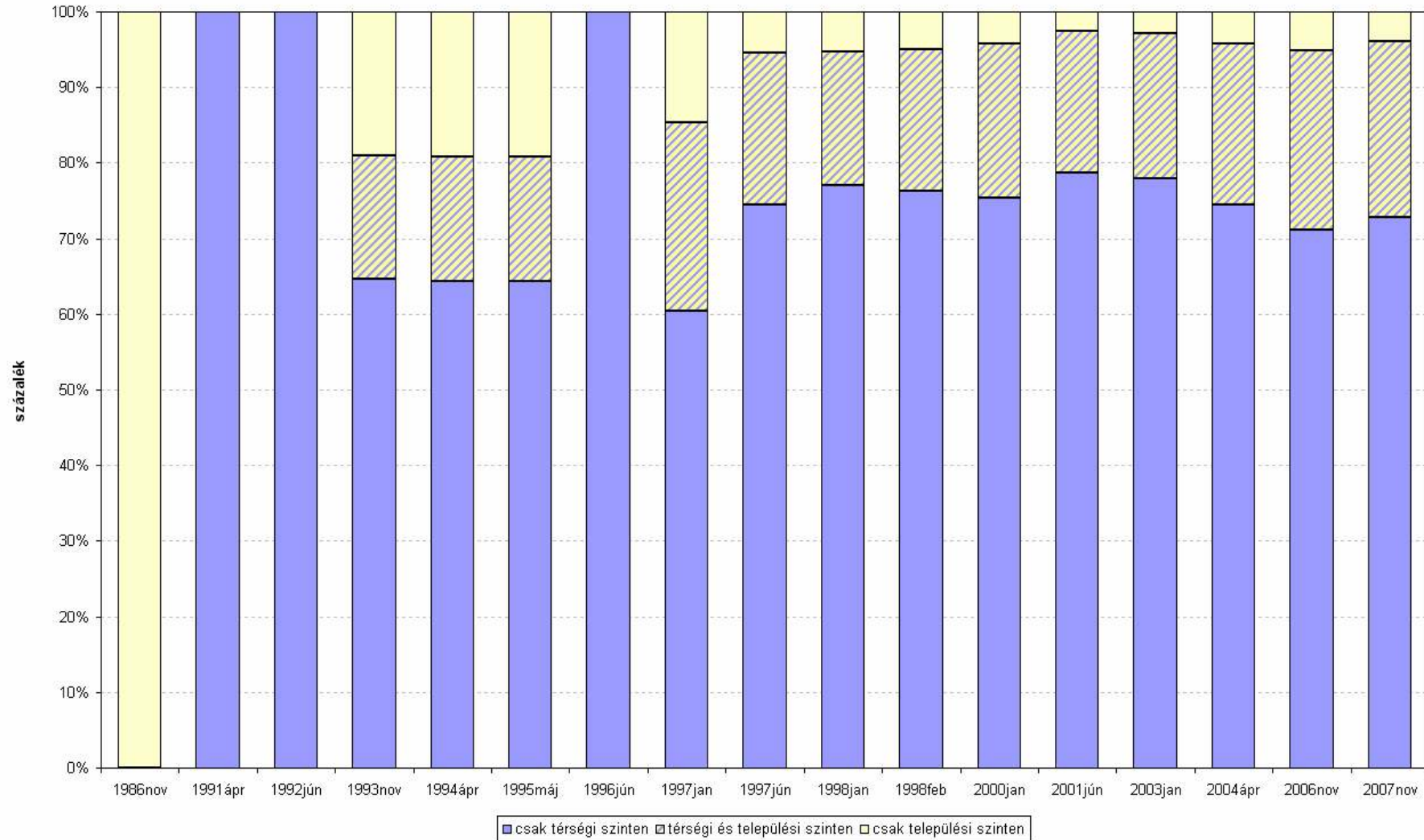

Forrás : Kormányrendeletek alapján, saját szerkesztés

Elmaradottság területi szintje

Az elmaradott területeken élők megoszlása a lehatárolás szintje szerint

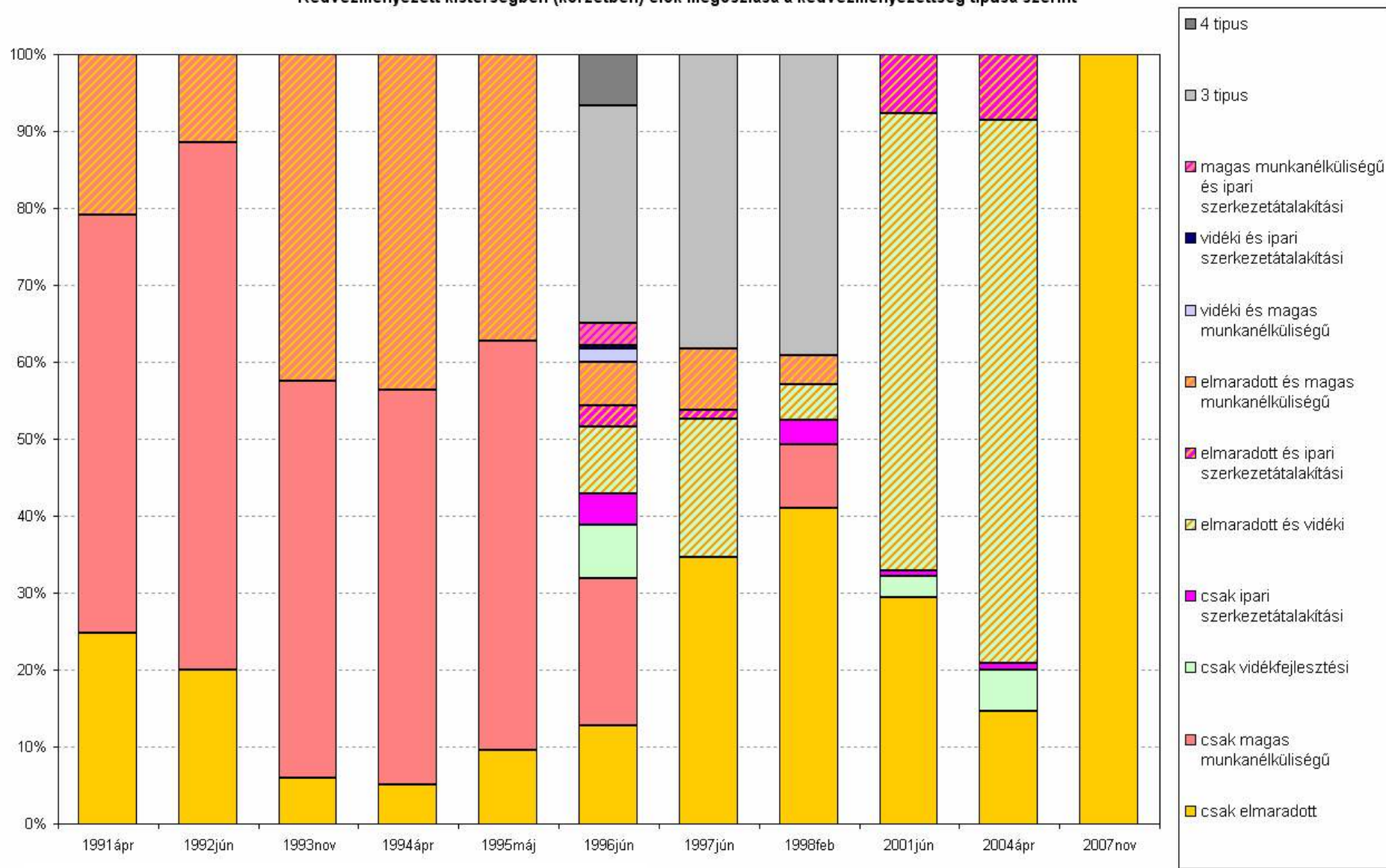

Forrás : Kormányrendeletek alapján, saját szerkesztés

Kistérségtípusok

Kedvezményezett kistérségben (körzetben) élők megoszlása a kedvezményezettség típusa szerint

Forrás : Kormányrendeletek alapján, saját szerkesztés

A komplex kistérségi elmaradottság indikátorai

Folyamatosan vizsgált tényezők	Vándorlás Korszerkezet Urbanitás,településszerkezet Munkanélküliség Jövedelmi viszonyok Gépkocsi ellátottság Lakásépítés üteme Ivóvíz-ellátottság telefonellátottság
Időnként mellőzött tényezők	Iskolázottság Foglalkoztatási szerkezet Vállalkozássűrűség Turizmus (forgalom) Gázellátottság csatornázottság
Újjonnan bekerülő tényezők	Kutatás-fejlesztés Szociális támogatások Helyi adók Hulladékgyűjtés Elérhetőség Kábeltelevízó ellátottság Internetellátottság
Idővel elhagyott tényezők	Mezőgazdasági adottságok

Forrás : Országgyűlési határozatok alapján, saját szerkesztés

Rangkorreláció a 174 kistérség különböző mutatócsoportok alapján felállított fejlettségi rangsorai között

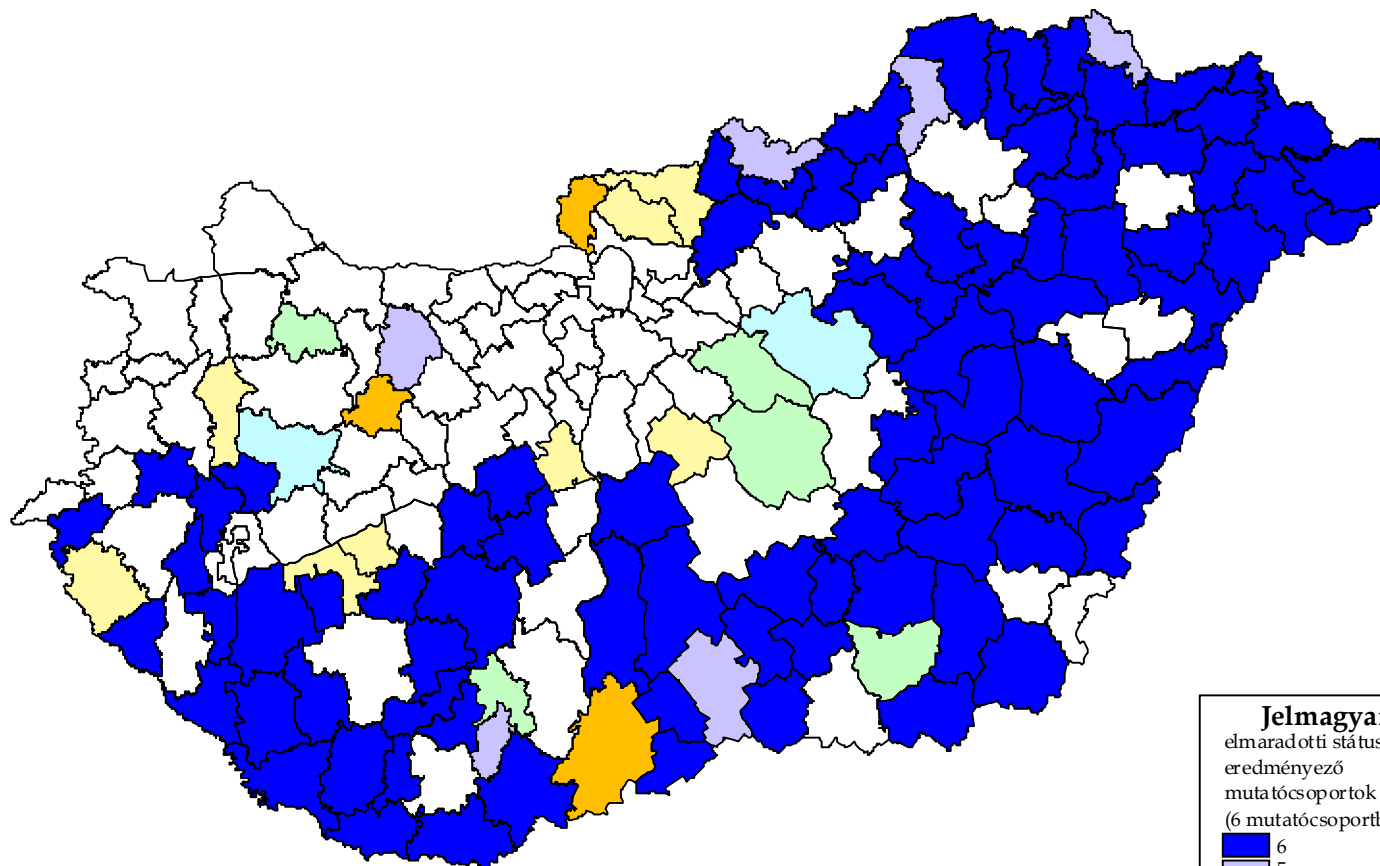
	11 mutató	15 mutató	28 mutató	19 mutató	31 mutató	1 mutató
11 mutató	1,000	0,989	0,982	0,969	0,976	0,919
15 mutató	0,989	1,000	0,988	0,969	0,974	0,903
28 mutató	0,982	0,988	1,000	0,977	0,984	0,912
19 mutató	0,969	0,969	0,977	1,000	0,983	0,891
31 mutató	0,976	0,974	0,984	0,983	1,000	0,934
1 mutató	0,919	0,903	0,912	0,891	0,934	1,000

Forrás : KSH adatok alapján, saját szerkesztés

Elmaradottság komplex mutató, és egy főre jutó jövedelem alapján

Elmaradott térségek lehatárolásának összehasonlítása a 2007-es kistérségek szintjén

Jelmagyarázat
elmaradotti státuszt
eredményező
mutatócsoportok száma
(6 mutatócsoportból)

6
5
4
3
2
1
0

Forrás : KSH adatok alapján, saját szerkesztés

Többszörösen figyelembe vett tényezők

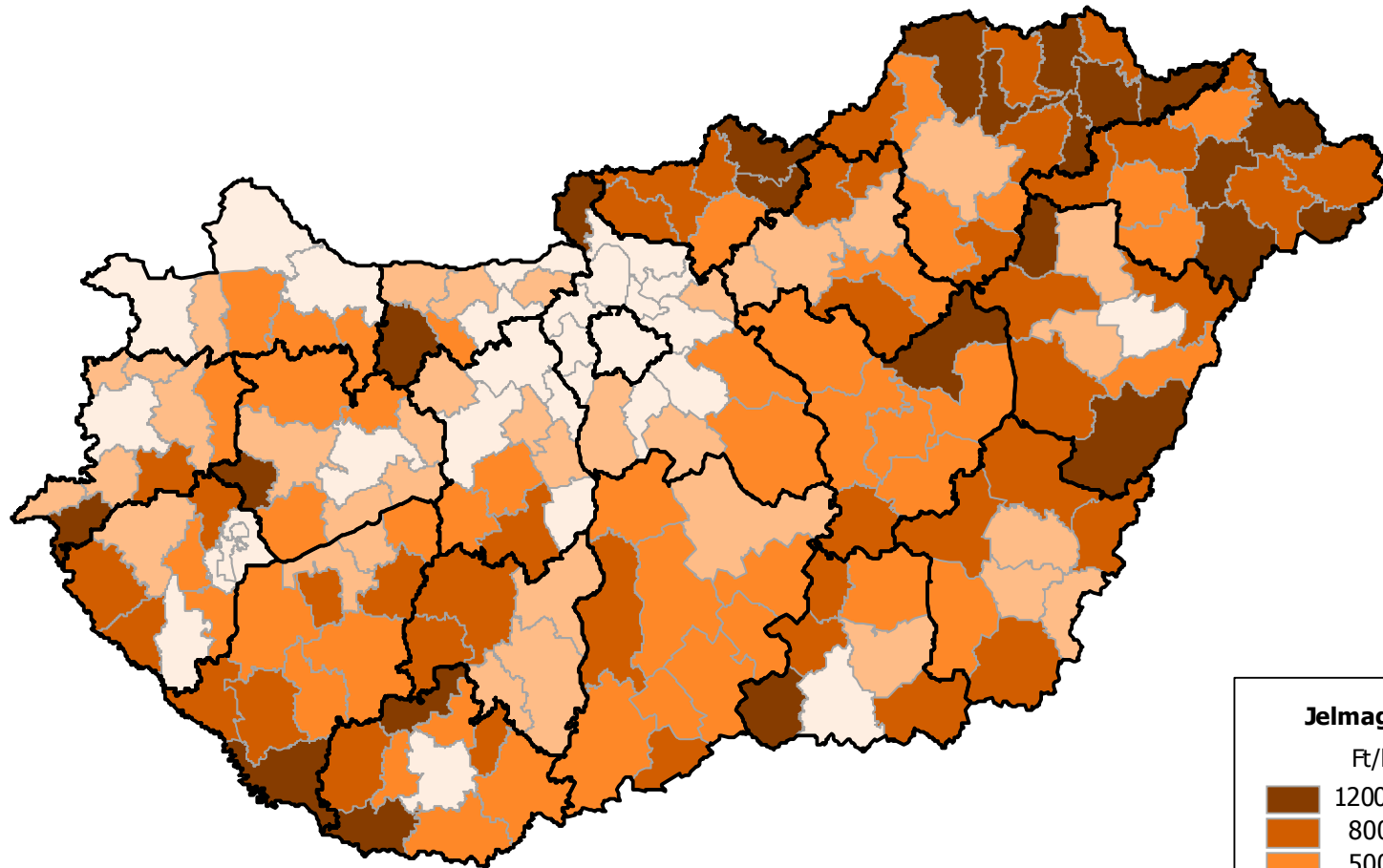
tényező	mutatók	lehatárolás	R
Jövedelem	Egy lakosra jutó jövedelem / Egy lakosra jutó SZJA	1997	0,981
		1998	0,976
Területi koncentráció	Népsűrűség / Gazdasági szervezetek, egyéni vállalkozások területi sűrűsége	1997	0,917
		1998	0,888
Munkanélküliség	Munkanélküliségi ráta / Tartós munkanélküliségi ráta	1997	0,940-0,963*
		1998	0,822-0,958*
		2001	0,978
		2007	0,978
Aktivitás	Aktivitási ráta / Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	2007	-0,946
	Aktivitási ráta / Munkanélküliségi ráta	2007	-0,847
Szociális segélyezés	Rendszeres szociális segélyben részesülők aránya / Munkanélküliségi ráta	2007	0,959
	Rendszeres szociális segélyben részesülők aránya / Tartós munkanélküliségi ráta	2007	0,955
	Rendszeres szociális segélyben részesülők aránya / Rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülők aránya	2007	0,922

Forrás : KSH adatok alapján, saját szerkesztés

Területfejlesztési források allokációja

Egy főre jutó támogatás kistérségekenként, 1996-2008

Jelmagyarázat

Ft/lakos

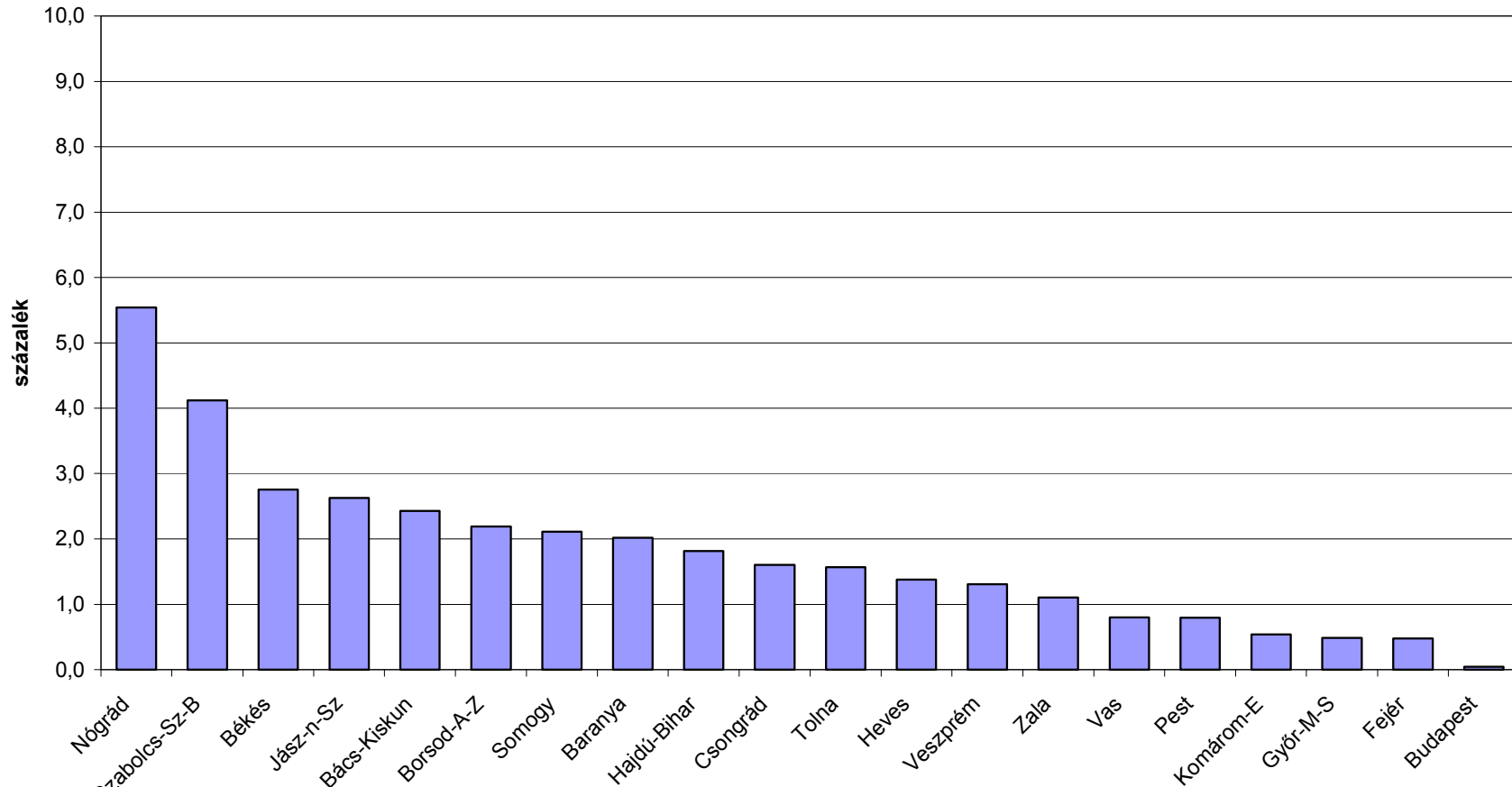
	120001 - 340000
	80001 - 120000
	50001 - 80000
	20001 - 50000
	6700 - 20000

Forrás : VÁTI, TEÉMI

Kedvezményezettség jelentősége

A kedvezményezett térségek számára rendelkezésre álló források, az összes nemzetgazdasági beruházás arányában (1996-2007, 2007. évi áron)

Forrás : VÁTI, TEÉMI

A területfejlesztési politika módszertanának összefoglaló értékelése

- Az alkalmazott módszertan a fejlettség általános mérését célozza, annak érdekében, hogy meghatározza a területfejlesztési politika beavatkozási területeit, rögzítve a legelmaradottabb térségek körét.
- A komplex elmaradottságon kívül korábban egyéb típusai is voltak a kedvezményezettségnek, ezek a túlzott átfedés miatt megszűntek.
- A különböző típusú kedvezményezett térségek lehatárolása helyett, az elmaradottság mértéke szerinti besorolás vált egyre hangsúlyosabbá.
- Mivel közpénzek felhasználása kötődik ezekhez a térségekhez, ezért sajátos szempont, hogy a lehatárolás nyomon követhető, újraszámolható legyen. Így az alapmutatókból egyszerűbb pontozásos módszerrel történik a komplex mutatók előállítása.
- A lehatárolás több évig hatályos, ezért lehetőség van nem minden évben rendelkezésre álló adatok felhasználására is. Így népszámlálási adatok is részét képezik a lehatárolások során alkalmazott alapadatoknak.
- A társadalmi, gazdasági, infrastrukturális mutatók mellett a környezeti állapotra vonatkozó adatok teljes egészében hiányoznak (a tématerülethez leginkább a csatornázottság infrastrukturális mutatója köthető).
- Mivel a területfejlesztési támogatások elsősorban infrastrukturális fejlesztéseket, munkahelyteremtést céloznak, ezért a komplex mutatóhoz használt alapmutatók közt a foglalkoztatási, infrastrukturális mutatók mindig túlreprezentáltak voltak. A gazdasági mutatók kevésbé voltak hangsúlyosak.

- **A felhasznált mutatók száma jelentősen változott, legutóbb számottevően nőtt, egyes tényezőcsoportok (pl. foglalkoztatás) több, egymással összefüggő mutatón keresztül is megjelentek.**
- **A komplex elmaradottsági mutató kialakítása több lépcsőben történt, így jelentősége volt annak is, hogy az egyes alapmutatók, milyen csoportba kerültek. Mivel az egymással összefüggő társadalmi mutatók több csoportban jelentek meg, a komplex mutatóban felülreprezentálttá váltak.**
- **Az alapadatok közt már önmagában is összetett mutató is akadt, a területi különbségeket igen erősen meghatározó térségi elérhetőségé.**
- **A kistérségi fejlettséghez hasonlóan készültek települési szintű lehatárolások is, ezek azonban nem mindig azonos időpontban, így azonos bázison.**
- **Az adatok frissessége sokszor kifogásolható volt, így pl. 2004-ben 1990-es népszámlálási adatok is alkalmazásra kerültek, de a 2007-es lehatárolás is használ 2001-es népszámlálási adatokat.**
- **Az egyes lehatárolások eredménye nem összehasonlítható, fejlettségi kutatásokhoz nem használható, nem csak a kistérségi beosztás változása, hanem a felhasznált adatok körének változása miatt sem.**
- **A mutatók számának változása nem eredményez jelentős változást a lehatárolt térségeket illetően. Egyetlen fejlettségi mutató (egy lakosra jutó jövedelem) gyakorlatilag szinte azonos eredményt hoz, mint több.**
- **Időben jelentős az átfedés a lehatárolt területek közt, számottevő változást, a lehatárolt terület nagyságának változása, a kistérségbeosztás változása eredményezett.**

Köszönöm a figyelmet !

